

Prejeli smo

Jolka Milič in Rossettijeva

Gospa Jolke Milič se zahvaljujem za pohvalo, ki mi jo je namenila 15. decembra (v pismu Jožetu Pirjevcu). Za ostro grajo, ki si jo po novem zaslužim, ker sem začela "ponavljati, govoriti na pamet in prostodušno razpečavati za suho zlato domneve drugih ljudi" – no, za to se kajpada ne bom zahvalila. Tudi tarnala nad tem ne bi. Mogoče pa bi bralce le zanimalo, kaj je pravzaprav bilo na predstavitvi Brecljeve *Anatomije političnega zločina* novembra v Ljubljani? In kaj sem tam tako nezaslišanega povedala?

Najprej: Res sem rekla, da gre za skoraj zgodovinski dogodek. Ob tem sem se malo avtoironično nasmešnila, saj sem se v svojem življenju udeležila že mnogih zgodovinskih dogodkov in se naučila izrazu ne dajati pretirano slovesne teže ... Ampak v Sloveniji je tistega dne res prvič šlo za tako javno razpravo o trojnem umoru na Rossettijevi ulici, ki je trdila kaj v nasprotju z edino zvečičavno in zapovedano resnico. Ta se je 72 let glasila, da so umor zagrešili "beli" ali "plavi" ali "črni" (to je pri nas namreč zamenljivo). Na predstavitvi Bre-

cljeve knjige, uvožene iz Trsta, smo prvič govorili o možnosti, da so to storili "rdeči". Oprla sem se na podatek, da je Pirjavec to omenil v italijanski izdaji knjige o fojbah, v slovenščini pa je čez tri leta ta podatek zmanjkal. Pa na to, da Miroslav Košuta v spremni besedi k novi izdaji *Mladoporočencev* Fulvia Tomizze o tem ni nič rekel. (To navaja tudi Breclj v svoji *Anatomiji*.) Za nameček sem dodala še podatek, da je Marica Uršič Zupan v Primorskih novicah (28. oktobra) objavila, da so Emi Tomažič ubili oba otroka fašisti. No, nekaj tednov prej je bila nedaleč stran, a v Italiji, predstavljena Brecljeva knjiga z drugačnimi argumenti, ki pa je kopsrke Novice očitno niso zaznale. Iz tega sem potegnila sklep, da je meja še vedno pomembna in da se v Sloveniji očitno še ne more (ne sme) upoštevati kakšne druge možnosti za razlago trojnega umora. Domneva gospe Jolke Milič, da sem govorila na pamet, ne drži. V pripravi na novembrski nastop nisem prebrala samo Brecljevo *Anatomijo političnega zločina*, temveč tudi večino prejšnjih knjižnih izdaj na to temo, od

Maksa Šnuderla (1944) do Emila Cesarja (2007). Lahko torej rečem, da vem, kaj govorim. Pri polni zavesti sem Brecljevo knjigo označila za "dostojno" in v publiko, ki se je ob tem preseanečeno zazrla vame, pojasnila, da večini literature o trojnem umoru ta prvina manjka. Dostojnost sem opredelila z vljudnostjo, to je odsotnostjo zmerjanja in prezira, s korektnostjo pri iskanju in upoštevanju vseh mogočih virov in avtorjev, ter z natančnostjo pri navajanju, analiziranju, argumentiranju. Če je vse to zločin, potem moram reči, da sem ga storila vede in hote. Nobene olajševalne okoliščine kot zanikrnost ali hitenje si ne morem pripisati. Za konec lahko dodam le še to, da obžalujem, ker se pri nas upoštevanje druge strani – v smislu zapovedi *audiat et altera pars* – ki bi moralo biti osnova vsake poštene debate, ne le sodnega postopka, še vedno ima za prekršek. In tudi za revizionizem. Pa za desničarstvo. Moj nastop na ljubljanski predstavitvi knjige Martina Breclja je bil izveden v tem duhu.

Alenka Puhar

Martin Breclj se spet oglaš

"Mnogi se z Miličevo ne strinjajo"

Spoštovano uredništvo! Spet se oglašam zaradi Tridelnega odgovora zgodovinarju Jožetu Pirjevcu izpod peresa Jolke Milič, ki ga je Novi glas objavil 8., 15. in 22. decembra 2016. Tudi v tretjem delu, ki ga ob pisanju svojega prvega odziva v Vašem listu z dne 22. decembra 2016 nisem poznal, se namreč avtorica obsežno ukvarja z mejo in me celo neposredno nagovarja, česar že iz olike ne smem preslišati.

Najprej naj se vsaj na kratko pomudim pri vprašanju, ki ga Miličeva izzivalno postavlja dr. Jožetu Pirjevcu, dr. Dragu Zajcu ml. in meni (pri tem mimogrede vse tri ošvrkne kot "nespametne naivkote"): zakaj so trije vosovci 10. marca 1944 umorili dr. Stanke Vuka, njegovo ženo Danico Tomažič in dr. Draga Zajca v stanovanju v Rossettijevi ul. v Trstu in jih niso raje zvalili ali diskretno pospremili v gozd ter jih tam "stoodstotno zavarovani" umorili, magari "s kakšnim primernim breznom v neposredni bližini, da ne bi jim bilo treba ročno izkopati jam"?

Miličeva je najbrž brala mojo *Anatomijo političnega zločina* nekoliko površno. V njej namreč izrecno govorim o možnosti, da likvidacija ni bila načrtovana v stanovanju, saj so bile tri žrtve oblečene v plašče, kakor da bi se pripravile za na pot, in so morilci pokončali Vuka, ko se jim je, po vsem sodeč, upiral zaradi suma, da imajo kaj za bregom (str. 139 in 140). Vprašanje Miličeve torej zame ni tolikšen izziv, kolikršnega ona riše, in je v moji knjigi mogoče celo dobiti vsaj delen odgovor nanj (v knjigi so tudi nastavki za pojasnitev nekaterih na-

daljnjih podrobnosti, kar pa bi terjalo več prostora, kot je lahko odmerjen pismu uredništvu). Jolka Milič tudi v tretjem delu Tridelnega odgovora vztraja, da za svoje teze v knjigi ne navajam nobenega dokaza. Po njenem je moje delo le "zbir iz samih indic, sklepanj, ugibanj, domnev in morda avtorjevih pobožnih želja". Zanimivo pa je, da se mnogi z njo ne strinjajo. Naj se omejim na nekatere javne reakcije. Po mnenju dr. Renata Podbersiča knjiga "pokaže, kdo je naročil in zakrivil umor, in podaja tudi dokaze za to" (Primorski dnevnik, 7. 10. 2016); za dr. Jožeta Pirjevca moja razlaga sloni na "resnem arhivskem raziskovanju" in je prepričljiva (prav tam); po Primožu Sturmanu sem delo "zasnoval znanstveno zgodovinsko" (Novi glas, 22. 10. 2016); za Ženjo Leiler sem opravil "detaljno anatomijo trojnega umora" ter "na podlagi znanih, manj znanih in doslej tudi neznanjih podatkov" postregel z njegovo rekonstrukcijo (Delo, 10. 11. 2016); po oceni dr. Egona Pelikana je moja analiza "dosegla točko, ko je o naročnikih in storilcih zelo težko še dvomiti" (Primorski dnevnik, 10. 11. 2016); za dr. Miroslavo Cencič sem se dokopal do sklepov, ki so sicer "hipotetični", a so hkrati "praktično skoraj neovrgljivi" (prav tam); po besedah Alenke Puhar moje delo označuje "metodična natančnost" in celo "pedantnost" (Mladika, 2016, št. 9); po Ivu Žajdeli svoje teze utemeljujem s "kirurško natančnostjo" (Družina, 23. 10. 2016, Demokracija, 17. 11. 2016); po navedbah Bernarda Nežmaha do svoje rekonstrukcije krvavega dogodka pridem "po

sledeh dokumentov" (Mladina, 18. 11. 2016); po pisanju Darke Zvonar Predan v knjigi "dokazujem", da je zločin zagrešila partizanska stran (Večer, 17. 12. 2016); po oceni dr. Tomaža Erzarja je knjiga "izjemno dokumentirana" (Demokracija, 29. 12. 2016); po pisanju Poljanke Dolhar in Robija Šabca knjiga "navkljub pomanjkanju kronskega dokaza, poskuša ponuditi kolikor toliko zanesljiv odgovor" na vprašanje o krivcih (Primorski dnevnik, 29. 12. 2016). Celo dr. Bojan Godeša v polemичnem soočenju z mojim tezami pravi, da moji dokazi niso "povsem trdni", a ne trdi, da jih ni (Primorski dnevnik, 8. 12. 2016).

Kako je mogoče, da mnogi izražajo drugačna stališča od Miličeve? Sama je že postregla z odgovorom: šlo naj bi v večji ali manjši meri za moje "pristranske somišljenike", kot se je izrazila 22. decembra 2016 v Novem glasu. Kaj pa če Miličeva (hote ali nehoti) "pristransko" ali bolje neustrezno pojmuje to, kar v zgodovinski vedi in sploh v empiričnih znanostih velja za dokaz? Npr. za potrditev kozmološke teorije o velikem poku nihče ne zahteva, da bi kdo rojstvu vesolja neposredno prisostvoval ali kaj podobnega. Dovolj je pokazati, kako se galaksije medsebojno oddaljujejo in da se torej vesolje širi. Seveda to ne pomeni, da je teorija o velikem poku s tem neomajno dokazana, še vedno ostaja ovrgljiva. Praviloma bolj so dokazi posredni, manj so trdni. Podobno je moja rekonstrukcija trojnega umora po razširjeni oceni zadostno empirično osnovana, da jo smemo do nadaljnjega sprejeti kot veljavno razlago, vendar ostaja slej ko prej ovrgljiva. Kot sem poudaril že v prvem odzivu Miličevi, to resnici na ljubo sme in mora v večji ali manjši meri veljati za sleherno znanstveno razlago.

/ str. 15
Martin Breclj

Mnogi se ...

Če hočemo napredovati v raziskovanju zločina v Rossettijevi ul., pa se ne smemo zadovoljiti s to načelno ugotovitvijo. Moramo predlagano razlago ali dodatno potrditi ali jo ovreči s stvarnimi argumenti oz. jo nadomestiti z novo razlago, ki bi razpoložljivo empirično gradivo smotrneje povezala v smiselno teoretično celoto.

Jolka Milič v tretjem delu svojega zapisa vztraja tudi pri zgodbi, ki sem jo že zadnjič označil kot njeno izmišljijo. Potem ko sem 20. aprila 2014 v Primorskem dnevniku objavil razkritje anonimne pričevalke, po katerem je bil v trojnem umoru neposredno soudeležen Albert Gruden – Blisk, je namreč začela podtikati meni, dr. Jožetu Pirjevcu in dr. Dragu Zajcu ml. stališče, češ da naj bi bil Gruden po našem glavni in celo edini krivec. Da gre za njeno izmišljijo, lahko ugotovimo že s kolikor toliko pozornim branjem pravkar omenjenega članka: v

njem izrecno pišem, da je Gruden po pripovedovanju pričevalke "sodeloval" pri zločinu. Sicer pa sem že v svojem prvem sestav-

ku o tej zgodbi 9. marca 2014 v Primorskem dnevniku povsem jasno zapisal, da so bili morilci trije. Ker zdaj v Anatomiji političnega zločina navajam imeni ostalih dveh storilcev, Miličeva neosnovano sklepa, da sem se skupaj s Pirjevcem in Zajcem ml. poprej motil, in od nas celo zahteva, naj se javno opravičimo!

Takšnih podtikanj, natolcevanj ter površnih in pavšalnih diskvalifikacij je v pisanju Miličeve kar veliko (nekaj dodatnih cvetk sem tudi v tem pismu mimogrede pobral). Vtis imam, da je s tem krepko prekorčila meje korektnosti. Ker pa sem v zadevo neposredno vpleten, prepuščam bralcem moralno sodbo o njenem početju. Sam bi le ponovil to, kar sem že zadnjič ugotovil, da je namreč na tak način zelo težko voditi kolikor toliko razumno razpravo.

Lep pozdrav!

Devin, 9. januarja 2017